

Jerzy Krawczyk

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza, Biblioteka Główna, Kraków

Biblioteki Akademii Górniczo-Hutniczej. W stulecie uczelni¹

Streszczenie: W artykule omówiono pokrótce historię Biblioteki Głównej oraz – na ile to było możliwe – zaprezentowano biblioteki funkcjonujące na poszczególnych wydziałach AGH.

Słowa kluczowe: Akademia Górniczo-Hutnicza, Biblioteka Główna, historia

1. Wstęp

Powołana do życia w 1919 r. Akademia Górnicza (AG) nie miała swojej siedziby. Zajęcia odbywały się w wynajętych od miasta i Uniwersytetu Jagiellońskiego pomieszczeniach, więc zorganizowanie biblioteki uczelnianej nie było zadaniem najważniejszym, a studentów było niewielu. Na rok akademicki 1919/1920 przyjęto ich osiemdziesięciu, podobnie na rok następny. Poza tym studenci już w pierwszym roku działalności uczelni powołali swoją organizację – Koło Słuchaczy AG² – i urządzili własnymi siłami czytelnię z księgozbiorem. Po przejęciu w następnych latach bibliotek Czytelni Polskiej Akademików Górniczych w Leoben oraz Czytelni Polskiej w Przybramie zbiory Czytelni Słuchaczy w 1923 r. liczyły już 5000 tomów o treści naukowej i beletrystycznej, przy czym literatura naukowa była głównie w języku niemieckim.

¹ Rozdział jest zmodyfikowaną wersją wstępu do publikacji M. Dudziak-Kowalskiej, B. Janczak i J. Krawczyka *Nie tylko bibliotekarze... Pracownicy bibliotek Akademii Górniczo-Hutniczej w stuleciu uczelni* (Kraków 2019).

² Od 1923 r. Stowarzyszenie Studentów Akademii Górniczej.

2. Okres międzywojenny

Ustawa z 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich (Dz.U. 1920 nr 72, poz. 494) dawała pełnię praw akademickich również Akademii Górniczej, a uczelnia akademicka musiała mieć bibliotekę. By zrealizować ten zapis ustawowy, władze uczelni zdecydowały się, mimo różnych innych trudności, doprowadzić do jej zorganizowania. Na posiedzeniu Ogólnego Zebrania Profesorów Akademii Górniczej, które odbyło się 18 listopada 1921 r., powołano trzyosobową Senacką Komisję Biblioteczną odpowiedzialną za organizację i rozwój biblioteki dla profesorów³. Komisja w swoim sprawozdaniu zaleciła zatrudnienie stałego pracownika, który prowadziłby „sprawy biblioteczne”. Ostatecznie z dniem 1 stycznia 1922 r. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP), któremu podlegały również sprawy szkół wyższych, mianowało bibliotekarką „za kontraktem” Marię Kuszową. Początkowo pracowała ona na stanowisku pomocnika bibliotekarza, a od 1 stycznia 1923 r. jako kontraktowa asystentka bibliotekarza.

We wspomnianej *Ustawie z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich* stwierdzano w art. 74: „Urzędnicy biblioteki z kwalifikacjami bibliotekarskimi mianowani są przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek dyrektora biblioteki, poparty przez senat. **Warunkiem mianowania urzędnika w bibliotece uniwersyteckiej jest wykazanie się poza wymaganiami ogólnymi dla urzędników państwowych świadectwem ze złożonego z postępem dobrym egzaminu państwowego ze studjów bibliotekarskich**”. Biblioteka Akademii Górniczej wprowadziła nie była biblioteką uniwersytecką i bibliotekarka nie musiała wykazywać się kwalifikacjami bibliotekarskimi, mimo to Maria Kuszowa uzupełniała swoje kwalifikacje zawodowe i w marcu 1922 r., po dwuletnim kursie na Uniwersytecie Jagiellońskim uprawniającym do objęcia posady bibliotekarza w wyższych uczelniach, poddała się egzaminowi z bibliotekarstwa. Egzamin przeprowadził – a wcześniej kurs zorganizował – dr Spiridion Wukadinović (1870–1938), profesor germanistyki UJ (szerzej na ten temat – zob. Krawczyk 2010).

Maria Kuszowa m.in. z własnej inicjatywy uruchomiła wymianę wydawnictw (polską i zagraniczną), przyczyniając się w dużym stopniu do powiększenia księgozbioru biblioteki AG. W 1923 r. zatrudniono dodatkowo Annę Langie jako „pomoc biblioteczną”, a w grudniu 1928 r. ponadto Zofię Grüner. Utworzenie biblioteki, a potem wzmocnienie kadrowe było niezbędne, bowiem w 1922 r. powołano drugi wydział

³ Od roku 1923 z biblioteki uczelnianej mogli korzystać również studenci.

Akademii – hutniczy – i liczba studentów systematycznie wzrastała. Kierownikiem Biblioteki przez cały okres międzywojenny był profesor geodezji – Oskar Nowotny, który ze względu na to, że otrzymywał już dodatek za kierownictwo katedry, za kierowanie Biblioteką osobnego dodatku nie pobierał.

W statucie Akademii Górniczej z 1926 r. w § 89 stwierdzano: „Biblioteka Akademii nie jest biblioteką publiczną, ale przystępną dla osób kształcących się i pracujących naukowo” (Statut Akademii Górniczej w Krakowie 1930, s. 28). Statut regulował też zadania naczelnego bibliotekarza i kierownika biblioteki. Naczelnym bibliotekarzem, mianowany przez ministra WRiOP na wniosek Senatu, zarządzał „biblioteką według regulaminu, uchwalonego przez Ogólne Zebranie Profesorów, w porozumieniu z jednym, wybranym przez Senat z grona profesorów, kierownikiem, należącym do Komisji Bibliotecznej” (Statut Akademii Górniczej w Krakowie 1930, s. 29).

Biblioteka początkowo była czynna tylko po południu w godzinach 13:00–19:00, od 1924 r. w poniedziałki i czwartki otwarta była również przed południem. Od roku akademickiego 1926/1927 Biblioteka była czynna już dziesięć godzin dziennie według następującego rozkładu: od godziny 9:00 do 14:00 i od 15:00 do 20:00 bez dyżurów popołudniowych w czwartki i soboty, a w wakacje jedynie przed południem.

W pierwszych latach Biblioteka mieściła się przy ul. Loretańskiej 18, w roku 1924 przeniesiono ją do budynku przy ul. Smoleńsk 7, a w 1929 r. otrzymała pomieszczenia w nowym gmachu Akademii Górniczej przy al. Mickiewicza 30. W protokole z posiedzenia Komisji Bibliotecznej z 30 maja 1930 r. czytamy: „Ponieważ gmach przy ulicy Smoleńskiej musiał być opróżniony, biblioteka przeniosła się dnia 1 X 1929. [...] Książki i akta spakowało się do 95 skrzyń, które musiało się rozpakować w nowym gmachu, co wszystko zrobiło się własnymi siłami zajęтыми w bibliotece. Mimo to była biblioteka przez cały czas czynna, z wyjątkiem czytelni, która była przez 10 dni zamknięta” (Protokoły Rady Bibliotecznej 1922–1933, s. 58 [nlb.]). Wprawdzie Maria Kuszowa, ze względu na zły stan zdrowia, odeszła z pracy 31 października 1932 r., pozostawiła jednak wykwalifikowany personel – Annę Langie i Zofię Grüner.

Księgozbiór, na który składały się książki kupowane, ale przede wszystkim pozyskiwane dzięki darom i wymianie, według stanu na 31 maja 1938 r. liczył 17 194 pozycje, w tym 8046 tomów książek, 3297 broszur i 4931 woluminów czasopism oraz 919 map i 1 tekst do map (Akademia Górnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1938/39, 1938, s. 108–109).

W Akademii Górniczej księgozbiory podręczne tworzone też w katedrach i zakładach naukowych. Nie mamy zbyt wielu danych o wielkości tych księgozbiorów, ale przykładowo podajmy, że Zakład Górnictwa i Przeróbki Mechanicznej w 1938 r.

dysponował dwoma zbiorami – Zakładu Górnictwa I z 949 dziełami i rocznikami czasopism oraz Zakładu Przeróbki Mechanicznej z 210 dziełami. Z kolei Zakład Maszynoznawstwa w bibliotece podręcznej miał 683 książki i 81 roczników czasopism, a Zakład Wiertnictwa i Górnictwa Naftowego – 662 książki i broszury, 283 egzemplarze czasopism oraz 54 katalogi (Akademia Górnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1938/39, 1938, s. 87–88, 91). Wszystkie księgozbiory podręczne katedr i zakładów liczyły w 1939 r. około 13 000 tomów.

3. Wojna

Wybuch II wojny światowej przerwał prężną działalność Biblioteki. Gmach Akademii Górniczej został zajęty na siedzibę władz Generalnego Gubernatorstwa. Niemcy opróżniali budynek z niepotrzebnego im sprzętu laboratoryjnego, mebli i zbiorów geologicznych. Dotychczasowy kierownik biblioteki, prof. Oskar Nowotny – czując się nadal odpowiedzialny za powierzone mu mienie – wyjednał u władz okupacyjnych możliwość przewiezienia księgozbioru Biblioteki Głównej do Biblioteki Jagiellońskiej (BJ). Tak wspominała tę przeprowadzkę A. Langie: „W grudniu 1939, powiadomiona przez przedwojennego kierownika biblioteki Akademii Górniczej, że uzyskał pozwolenie od Niemców na przewiezienie książek biblioteki głównej AG, jak również i książek bibliotek zakładowych do nowego gmachu Biblioteki Jagiellońskiej, zajęłam się przewiezieniem i uporządkowaniem książek, chroniąc je w ten sposób od zaginięcia i zniszczenia” (teczka osobowa A. Langie – Archiwum AGH). Księgozbiór Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych Wydziału Górniczego został zdeponowany w nowo wybudowanym gmachu Biblioteki Jagiellońskiej. Tam zbiory Biblioteki Głównej AG, jako wyodrębniona kolekcja, wchodziły w skład tzw. Staatsbibliothek utworzonej przez władze okupacyjne na bazie księgozbiorów Polskiej Akademii Umiejętności, Akademii Sztuk Pięknych, Akademii Handlowej, prywatnego księgozbioru Potockich z krakowskiego pałacu Pod Baranami i z Krzeszowic oraz Badenich z Radziechowa (Lipska 1979, s. 134). Dla zdeponowanych w BJ księgozbiorów Akademii Górniczej kierownictwo Staatsbibliothek wydzieliło część magazynów oraz dwa pokoje na parterze na pracownię. Bibliothek der Bergakademie, bo taką nazwą była określana ta kolekcja, była regularnie wizytowana w jej nowej siedzibie przez Nowotnego, poczuwającego się nadal do opieki nad księgozbiorem, który nadzorował wcześniej przez kilkanaście lat. Przez cały okres okupacji na swoim miejscu pozostały zbiory bibliotek zakładowych Wydziału Hutniczego, mieszczącego

się w budynku na Krzemionkach, gdzie w 1940 r. zorganizowano średnią Państwową Szkołę Techniczną Górniczo-Hutniczo-Mierniczą.

4. Okres powojenny

Po zakończeniu wojny, na inauguracji roku akademickiego 16 kwietnia 1945 r., rektor Akademii Górniczej prof. W. Goetel tak charakteryzował w swoim przemówieniu stan bibliotek w uczelni: „Wielkim zagadnieniem jest odbudowa naszej biblioteki centralnej i bibliotek zakładowych. Tu ocaliliśmy więcej, aniżeli w laboratoriach, i mamy obecnie – po spaleniu biblioteki Politechniki Warszawskiej – najpoważniejszy zbiór książek technicznych w Polsce. Ale luki są olbrzymie, całkowity brak jest wydawnictw przede wszystkim tak ważnych amerykańskich, które wychodziły podczas wojny. Izolacja, która dzieliła nas od Związku Radzieckiego przed wojną, wywołała też dotkliwy brak wydawnictw technicznych radzieckich, gdzie technika tak wysoko stoi. Będziemy starali się te luki wszelkimi siłami uzupełnić” (Akademia Górnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1946/47, 1946, s. 108).

Zbiory Biblioteki Głównej powróciły z Biblioteki Jagiellońskiej do dawnych pomieszczeń w odrestaurowanym gmachu głównym w lipcu 1945 r. W wyniku dwóch przeprowadzek oraz wypożyczeń wojennych straty w księgozbiorze wyniosły prawie 25%. Organizacja Biblioteki nie uległa zmianie. Działała nadal Komisja Biblioteczna, a jej przewodniczący, jeden z profesorów AG, sprawował funkcję kierownika Biblioteki. Pierwszym powojennym kierownikiem był prof. Władysław Łoskiewicz, a następnie od roku 1947 – prof. Stanisław Jaskólski. Bibliotekę prowadziły nadal Anna Langie i Zofia Grüner.

Przełomowy w działalności Biblioteki był rok 1949, kiedy to na stanowisko jej kierownika powołano zawodowego bibliotekarza – Władysława Piaseckiego, człowieka, który na długie lata wytyczył główne kierunki rozwoju tej placówki. W strukturze uczelni Biblioteka została usytuowana w grupie zakładów międzywydziałowych i przez wiele lat miała jako dopełnienie nazwy – Zakład Naukowy Międzywydziałowy, a młodszy bibliotekarze byli zatrudnieni na stanowiskach asystentów bibliotecznych. Powiększała się systematycznie kadra bibliotekarzy. W 1947 r. było ich czterech, a w roku 1953/1954 już dziewięciu, w tym ośmiu miało dyplom ukończenia studiów wyższych. Wszystkich ich tu wymienimy wraz z zajmowanymi stanowiskami: kierownik – mgr Władysław Piasecki, bibliotekarz – dr Marian Górkiewicz, asystenci biblioteczni – mgr Helena Jarecka, mgr Anna Jaworska, mgr Janina Niklas (Wawrykiewicz),

Maria Pietras, mgr Anna Puciatowa, mgr Maria Szawłowska, mgr Zofia Żebrowska. Kilka lat później, w roku 1957, bibliotekarzy było już piętnastu⁴, ponadto zatrudniano dwóch magazynierów bibliotecznych. Było to związane z szybkim rozwojem samej uczelni – gdy w roku 1949/1950 kształciła 1898 studentów, to w roku 1957 już 4224, w tym 126 obcokrajowców⁵ (Skład osobowy i spis wykładów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie na rok akademicki 1958–1959, 1959, s. 13).

Rozwijająca się Biblioteka Główna potrzebowała sprawnego zarządzania. W związku z tym w 1957 r. do pomocy dyrektorowi Piaseckiemu ministerstwo przydzieliło zastępcę. Stanowisko to objął dr Marian Górkiewicz. Doceniono w ten sposób działalność Biblioteki Głównej i jej znaczenie dla uczelni. Dał temu wyraz jej ówczesny rektor, prof. dr inż. Witold Budryk, tak charakteryzując Bibliotekę w swym dorocznym sprawozdaniu: „Jej zasoby przekroczyły już 100 000 jednostek, co ją uczyniło największą biblioteką techniczną w Polsce. Biblioteka prenumeruje 800 czasopism (z czego 700 zagranicznych) i sprowadza rocznie około 1200 dzieł zagranicznych. [...] Temu rozwojowi nie może sprostać lokal Biblioteki, który od czasów przedwojennych wzrósł niespełna dwukrotnie, podczas gdy liczba studentów wzrosła około 15-krotnie i dlatego zaledwie 1% studentów znajduje dla siebie miejsce w czytelni” (Skład osobowy i spis wykładów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie na rok akademicki 1957–1958, 1958, s. 21).

Stopniowo zwiększano jednak powierzchnię zajmowaną przez Bibliotekę – do 1953 r. było to około 450 m², a w 1957 r. już 611 m², z czego na czytelnie i miejsca mogące do tego służyć przypadało 260 m², zaś na magazyny książek i czasopism 232 m². Zbiory zapełniały do ostatniego miejsca magazyny, a także wysokie na 4,20 m regały, ustawione dookoła ścian we wszystkich pokojach pracy bibliotekarzy. Ponadto kilka tysięcy woluminów, zwłaszcza czasopism, z powodu braku miejsca na półkach, ulokowanych było pod stołami. Do 1962 r. powiększono powierzchnię Biblioteki do 750 m², co pozwoliło na rozszerzenie jej funkcji przede wszystkim o działalność informacyjną oraz na zwiększenie liczby czytelników do czterech (ogólna, czasopism, oddziału informacji naukowej, zbiorów specjalnych).

⁴ Był wśród nich Jerzy Pieniążek, który – podobnie jak i wymieniona wcześniej H. Jarecka – był absolwentem istniejącej w Krakowie w latach 1946–1951 wieczorowej Wyższej Szkoły Nauk Społecznych TUR. Szerzej na ten temat zob. Krawczyk (2011). Wykwalifikowane kadry kształciło też w Krakowie w latach 1947–1960 liceum bibliotekarskie, którego wielu absolwentów podjęło pracę w BG AGH. Szerzej na ten temat zob. Dudziak-Kowalska, Janczak (2011).

⁵ Stan na 1.10.1957 r.

Mimo niekorzystnych warunków lokalowych Biblioteka dysponowała wówczas nowoczesnym warsztatem informacyjnym. Jako jedyna w Polsce już w 1956 r. miała prowadzoną na bieżąco pełną kartotekę dokumentacyjną, usystematyzowaną według uniwersalnej klasyfikacji dziesiętnej. Kartoteka, opracowana przez Centralny Instytut Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej w Warszawie, była rodzajem wydawnictwa abstraktowego o zagranicznych i polskich publikacjach naukowych z różnych dziedzin nauki. Biblioteka prenumerowała też wydawnictwo abstraktowe „Science Abstracts” oraz jedno z najstarszych wydawnictw abstraktowych – „Chemical Abstracts” (roczniki od 1913 r.). Docenione zostało to przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, które w 1956 r. zarządziło odbycie przez bibliotekarzy ze szkół wyższych praktyk międzybibliotecznych w Bibliotece Głównej AGH.

Już w latach 50. ubiegłego wieku dostrzeżono potrzebę szkolenia studentów w zakresie przysposobienia bibliotecznego. Rozpoczęte ostatecznie w roku akademickim 1958/1959 zajęcia prowadzone są również obecnie. Początkowo obowiązkowe, od roku akademickiego 1995/1996 ze względu na zwiększoną liczbę przyjętych na I rok studentów, szkolenie prowadzone jest fakultatywnie. Niezależnie od prowadzenia szkoleń dla studentów pierwszych lat studiów, wstępnie przygotowujących do korzystania z usług Biblioteki, rozpoczęto organizowanie również zajęć z zakresu informacji naukowej i metodyki poszukiwań bibliograficznych. Pracownicy Biblioteki rozpoczęli prowadzenie takich zajęć z inicjatywy doc. Pawła Szlajfera z Wydziału Ceramicznego w roku akademickim 1961/1962. W latach 70. ubiegłego stulecia również inne wydziały wprowadziły do programu studiów przedmiot informacja naukowa w wymiarze sześciu godzin (dwie godziny wykładu i cztery godziny ćwiczeń). Obecnie pracownicy Biblioteki Głównej prowadzą przedmiot specjalistyczne źródła informacji w wymiarze czterech godzin jednorazowo. Przedmiot umieszczony jest w Uczelnianej Bazie Przedmiotów Obieralnych AGH i przypisany mu jest 1 punkt ECTS. Ponadto, od 1963 r., Biblioteka Główna prowadzi praktyki dla studentów bibliotekoznawstwa z różnych ośrodków akademickich w kraju.

Aby Biblioteka Główna mogła dobrze funkcjonować, potrzebowała nowoczesnej siedziby. Władze uczelni już pod koniec lat 40., w kolejnych projektach budowy gmachów Akademii Górniczo-Hutniczej, przewidywały również pomieszczenia dla Biblioteki. Dyrektor Piasecki był jednak zwolennikiem koncepcji odrębnego, wolno stojącego pawilonu, spełniającego wymagania nowoczesnego budynku bibliotecznego. Takie rozwiązanie znalazło poparcie niektórych pracowników naukowych uczelni. W przemówieniu inauguracyjnym JM Rektora prof. mgr. inż. Feliksa Olszaka wygłoszonym w 1960 r., będącym jednocześnie sprawozdaniem z działalności AGH za

rok akademicki 1958/1959, czytamy: „Dla usunięcia trudności lokalowych, utrudniających swobodny rozwój Biblioteki Głównej, przewiduje się wybudowanie nowego pawilonu bibliotecznego, którego charakter i lokalizację już przyjęto” (Skład osobowy i spis wykładów. Rok akademicki 1960–61, 1960, s. 214).

21 września 1963 r., w obecności władz uczelni i miasta Krakowa, dokonano wmurowania aktu erekcyjnego pod pawilon Biblioteki i przystąpiono szybko do budowy według projektu wykonanego przez projektantów z biura „Miastoprojekt” Kraków z architektem Z. Olszakowskim na czele⁶. Po niespełna trzech latach, 3 maja 1966 r., nastąpiło uroczyste otwarcie nowego budynku z przeniesionymi zbiorami wewnątrz i personelem gotowym do wytężonej pracy w nowoczesnym otoczeniu. Budynek Biblioteki był pierwszą po II wojnie światowej wybudowaną w Polsce nowoczesną biblioteką o konstrukcji modularnej. Zastosowanie takiego rozwiązania ułatwia swobodne kształtowanie i zagospodarowanie przestrzeni wewnątrz budynku i dostosowywanie go do zmieniających się potrzeb i sposobu obsługi użytkowników. Z tej możliwości skorzystano później dwukrotnie, zmieniając funkcje i przeznaczenie przestrzeni na poszczególnych piętrach. Nie podlegało zmianie jedynie usytuowanie klatek schodowych, pionów wodno-kanalizacyjnych i szybów wind. Mając nowy budynek, Biblioteka Główna była przygotowana na przyjęcie wzrastającej z roku na rok liczby użytkowników. Podczas gdy w roku 1965/1966 studiowały 10 263 osoby (Skład osobowy w roku akademickim 1966–1967, 1967, s. 123–125), to kilka lat później – w roku 1969/1970 – już 14 386 osób (Skład osobowy w roku akademickim 1970–1971, 1971, s. 167–169). Powiększała się systematycznie liczebność kadry bibliotekarzy. Pod koniec lat 60. zatrudniano ich już w Bibliotece Głównej pięćdziesięciu trzech.

Początkowo bibliotekarze nie byli jedynymi gospodarzami budynku. Przez wiele lat sporą część II piętra (pokoje pracy i magazyny) zajmował na swoje potrzeby Dział Wydawnictw AGH. Na tym piętrze mieściła się też w kilku pokojach Kancelaria Tajna AGH, gdzie przechowywano ważne i poufne dokumenty uczelni. Dział Wydawnictw opuścił zajmowane przez siebie pomieszczenia w 1983 r., a dopiero w czerwcu 1989 r. z budynku ostatecznie pozbyto się Tajnej Kancelarii. Niezależnie

⁶ Zbigniew Olszakowski (2.02.1908–14.06.1993), architekt, absolwent Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej (1933), projektant w Biurze Projektów „Miastoprojekt” Kraków; współautor projektu Biblioteki Głównej AGH (1965) wraz z A. Stachowskim i K. Syrkiem; budynek BG AGH otrzymał nagrodę I stopnia Ministerstwa Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych w 1966 r.

od obecności sublokatorów już w latach 70. Biblioteka odczuwała brak miejsca do magazynowania zbiorów. Wyprowadzenie Działu Wydawnictw, a potem Tajnej Kancelarii tylko częściowo złagodziło ten problem. Ponadto coraz bardziej palący był remont dachu i modernizacja elewacji. Wprawdzie w latach 80. powstały dwie koncepcje rozbudowy i modernizacji budynku bibliotecznego, ale z powodu braku funduszy na ten cel jedyne większe przedsięwzięcie w tamtym okresie to wykonana w 1988 r. wymiana instalacji centralnego ogrzewania.

W uznaniu zasług Władysława Piaseckiego Senat AGH podjął na posiedzeniu 7 stycznia 1985 r. specjalną uchwałę. Budynek Biblioteki Głównej otrzymał imię wieloletniego dyrektora Biblioteki. Dwa lata później, 28 maja 1987 r., dokonano uroczystego odsłonięcia tablicy pamiątkowej poświęconej Władysławowi Piaseckiemu z jego popiersiem. Tablica znajduje się na półpiętrze głównej klatki schodowej. Tam też znajduje się odsłonięta we wrześniu 2006 r. tablica pamiątkowa poświęcona Oskarowi Nowotnemu, kierownikowi Biblioteki Głównej w okresie międzywojennym.

Pewien regres w liczbie obsługiwanych czytelników i liczbie wypożyczeń nastąpił na przełomie lat 80. i 90., kiedy to limit przyjęć kandydatów na studia został drastycznie obniżony. Po roku 1990 nastąpił ponowny wzrost liczby studentów AGH, a tym samym zwiększała się liczba użytkowników Biblioteki. W roku 2007/2008 Biblioteka działała na rzecz studentów studiów stacjonarnych (21 000 osób) i niestacjonarnych (9500 osób). Obsługiwała również 2000 nauczycieli akademickich. Do obsługi tych grup użytkowników zatrudnionych było wówczas ponad siedemdziesięciu pracowników działalności podstawowej (w tym pięciu bibliotekarzy dyplomowanych).

Biblioteka Główna AGH była jedną z pierwszych bibliotek w Polsce, w której podejmowano próby automatyzacji prac bibliecznych i z zakresu informacji naukowej. Już w 1972 r. powołano przy Oddziale Informacji Naukowej Pracownię Automatyzacji z zadaniem opracowania założeń automatyzacji procesów bibliecznych. Pierwsze próby automatyzacji wypożyczeń książek zostały przerwane z przyczyn technicznych. Następne poczynania odnosiły się do eksploatacji zautomatyzowanego systemu informacyjno-wyszukiwawczego WINT Instytutu Metalurgii Żelaza w Gliwicach, a wdrożonego w Bibliotece w 1976 r. W 1983 r. Pracownię Automatyzacji rozwiązano. W 1992 r. kilka bibliotek, w tym BG AGH, zakupiło zintegrowany system biblieczny VTLS, a w 1994 r. powstało lokalne konsorcjum instytucji eksploatujących VTLS, czyli Krakowski Zespół Biblieczny (KZB), w którego skład weszło 14 krakowskich instytucji naukowych. Od początku koordynatorem przedsięwzięć realizowanych przez KZB była BG AGH. Przez kilka lat Biblioteka Główna aktywnie uczestniczyła

również w pracach nad założeniami katalogu centralnego zbiorów polskich bibliotek naukowych i akademickich, który uruchomiony został w 2002 r. pod nazwą NUKAT.

Po II wojnie światowej rozwijały się też biblioteki na wydziałach. W 1956 r. funkcjonowało 68 bibliotek katedralnych i zakładowych, które łącznie dysponowały zbiorami obejmującymi 82 308 woluminów książek i 3606 jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1956/57, 1957, s. 25). Już w drugiej połowie lat 50. zaczęto zatrudniać do prowadzenia bibliotek katedralnych wykwalifikowanych bibliotekarzy. Jedną z pierwszych była Janina Malinowska, zatrudniona w 1958 r., od 1961 r. prowadząca Bibliotekę Katedry Głębień Szybów, a następnie Bibliotekę Instytutu Projektowania i Budowy Kopalń. Zasadniczy przełom w funkcjonowaniu bibliotek na wydziałach nastąpił w 1968 r., kiedy wprowadzono w ramach wydziałów nową strukturę organizacyjną, czyli instytuty. Zamiast bibliotek katedralnych i zakładowych powołano wówczas 44 biblioteki instytutowe, przy okazji porządkując księgozbiory. Gdy w 1990 r. zlikwidowano instytuty jako strukturę pośrednią na wydziałach, część bibliotek zorganizowano jako wydziałowe, a na niektórych wydziałach odtworzono z powrotem biblioteki katedralne. Obecnie sieć składa się z 14 bibliotek wydziałowych, siedmiu bibliotek katedralnych dwóch wydziałów (WEAiB i WIEiT) oraz trzech bibliotek jednostek pozawydziałowych (Studium Języków Obcych, Muzeum AGH i Centrum e-Learningu). Według stanu na koniec 2018 r. zbiory tych bibliotek liczyły łącznie 336 656 jednostek obliczeniowych, w tym 267 141 woluminów książek.

Trzeba tu podkreślić, że biblioteki wydziałowe biorą udział w tworzeniu wspólnego katalogu AGH. Wcześniej był to katalog kartkowy, obecnie elektroniczny. Stopień współpracy z Biblioteką Główną jest różny. Siedem bibliotek wydziałowych samodzielnie opracowuje zbiory i wprowadza opisy bezpośrednio do katalogu centralnego NUKAT, a BG opracowuje przedmiotowo dostarczone przez biblioteki wydziałowe książki. Sześć bibliotek wydziałowych nie opracowuje swoich zbiorów samodzielnie, lecz dostarcza do Oddziału Opracowania Zbiorów BG książki oraz komplet danych do opracowania rekordu egzemplarza (sygnatura, cena, zakres udostępniania). Biblioteki trzech wydziałów oraz jednostek pozawydziałowych nie biorą udziału w tworzeniu wspólnego katalogu. Zaawansowana integracja z systemem bibliotecznym BG – z modulem wypożyczania, ale bez możliwości elektronicznego zamawiania książek – jest tylko w jednej bibliotece wydziałowej – Wydziału Zarządzania. Konto biblioteczne jest jedno, wspólne dla Biblioteki Głównej i Biblioteki Wydziału Zarządzania. Wydaje się, że – w perspektywie kilku następnych lat – biblioteki wydziałowe powinny zostać

przekształcone w jednostki międzywydziałowe grupujące księgozbiory pokrewnych wydziałów lub biblioteki dziedzinowe, np. Międzywydziałowa Biblioteka Nauk o Ziemi i Górnictwa, Biblioteka Informatyki i Telekomunikacji.

Z kronikarskiego obowiązku należy dodać, że do 30 września 1992 r. bibliotekarze pracujący na wydziałach podlegali organizacyjnie i merytorycznie dyrektorowi Biblioteki Głównej. Obecnie bibliotekarze zatrudnieni w bibliotekach wydziałowych są pracownikami wydziałów, a Biblioteka Główna sprawuje jedynie merytoryczną opiekę nad ich pracą.

Trudna sytuacja lokalowa i stan techniczny budynku Biblioteki Głównej były od dłuższego czasu znane władzom uczelni. Ostatecznie w latach 1996–1999 przeprowadzono remont pomieszczeń Biblioteki, powiększając powierzchnie czytelni specjalistycznych i zmieniając układ funkcjonalny podstawowych agend bibliotecznych. Pomieszczenia katalogów i wypożyczalni dla pracowników, mieszczące się dotąd na I piętrze, przeniesiono na parter, w pobliże wypożyczalni dla studentów. Tym samym takie usługi biblioteczne jak informacja katalogowa, zamawianie książek i czasopism oraz wypożyczanie zostały skoncentrowane na jednym obszarze, możliwie najbliżej wejścia głównego do Biblioteki. Doprowadziło to także do ograniczenia ruchu na piętrach, gdzie znajdują się czytelnie. Dzięki konstrukcji modularnej budynku była możliwa tak duża modernizacja wnętrza i łatwe przystosowanie go do zmieniających się potrzeb. Remont ten pozostawiał nadal nierozwiązaną sprawę modernizacji elewacji i położenia nowego stropodachu, a także braku powierzchni magazynowych.

Niezależnie od wykonanych remontów – począwszy od roku 1999 – uczelnia prowadziła działania związane z uzyskaniem pozwolenia na rozbudowę budynku Biblioteki. W marcu 2001 r. zatwierdzono projekt budowlany rozbudowy i modernizacji opracowany przez „Miastoprojekt” Kraków Sp. z o.o. Po kilkuletnim zastoju w tej sprawie Senat AGH podjął nawet w 2004 r. stosowną uchwałę, wyrażającą wolę realizacji rozbudowy Biblioteki Głównej w latach 2005–2006 (Uchwała nr 121/2004 Senatu Akademii Górniczo-Hutniczej). Mimo to rozbudowy nadal nie rozpoczęto i projekt – przygotowany w 2001 r. – doczekał się w 2008 r. kolejnej tzw. koncepcji zamiennej. Stała się ona podstawą do otrzymania pozwolenia na budowę.

Ostatecznie w 2010 r. rozpoczęto modernizację południowej (główniej) elewacji budynku wraz z nowym podjazdem i schodami wejściowymi oraz stropodachu. W kolejnym roku zmodernizowano wschodnią i zachodnią elewację. Podjęto też decyzję o dobudowaniu w następnym etapie od strony północnej segmentu o szerokości około 7 m i remoncie kapitalnym starej części Biblioteki, by zwiększyć powierzchnię

magazynową, ale też przystosować budynek do przepisów przeciwpożarowych i potrzeb osób niepełnosprawnych. W trakcie remontów, przemieszczeń zbiorów i personelu dokonano w 2011 r. likwidacji Oddziału Czasopism, a pracownicy, wraz z wykonywanymi przez siebie zadaniami, przeszli do czterech oddziałów: Gromadzenia Zbiorów, Opracowania Zbiorów, Udostępniania Zbiorów i Oddziału Informacji Naukowej. Zmiany w strukturze organizacyjnej uwzględnione zostały w nowym projekcie rozbudowy i modernizacji Biblioteki Głównej. W 2012 r. rozpoczął się najtrudniejszy – dwuletni – etap dobudowy czterokondygnacyjnego modułu o szerokości około 7 m do istniejącego gmachu wzdłuż całej północnej ściany i łączenia starej części z nową. Postawiony wykonawcom warunek, że w trakcie realizacji inwestycji Biblioteka musi działać w sposób ciągły, był egzekwowany z całą stanowczością. Zdarzały się wprawdzie przypadki krótkotrwałego zamykania jakiejś agendy, ale zwykle było to tylko wyłączenie na czas zorganizowania jej w innym miejscu. Konieczne też było przejście na czas remontu na system jednozmianowy, ograniczający godziny otwarcia Biblioteki.

Dzięki tym wszystkim zabiegom udało się pomyślnie przebrnąć przez remont i był to niezwykle sprawdzian dla wszystkich pracowników Biblioteki. Modernizacja budynku i dobudowa segmentu sprawiły, że Biblioteka Główna AGH znowu jest jedną z najnowocześniejszych bibliotek w kraju, na miarę XXI wieku. Ostatecznie od lutego 2014 r. Biblioteka zaczęła działać w pełnym zakresie w klimatyzowanych pomieszczeniach. Uroczystego otwarcia dokonały władze uczelni w marcu 2014 r. Po rozbudowie powierzchnia użytkowa Biblioteki wynosi około 6100 m². W wyniku rozbudowy i modernizacji nastąpiły istotne zmiany w zakresie obsługi użytkowników oraz organizacji dostępu do części zbiorów. Funkcjonujące dotąd jako oddzielne wypożyczalnie dla studentów i pracowników połączono w jedną wspólną, a utworzenie tzw. Strefy Wolnego Dostępu i zgromadzenie tam około 60 000 podręczników (tzw. wieloegzemplarzówki) z możliwością samodzielnych wypożyczeń za pomocą urządzeń samoobsługowych (tzw. selfchecków) znacznie przyspieszyło zaopatrywanie się studentów w najpotrzebniejsze skrypty, szczególnie na początku roku akademickiego. Ułatwieniem dla użytkowników było połączenie czytelni Czasopism i Ogólnej w jedną dużą, dwupoziomową Czytelnię Główną. Prezentowane są w niej – w wydzielonej części – wszystkie tytuły prenumerowanych przez Bibliotekę Główną drukowanych czasopism polskich i zagranicznych⁷ oraz około 6000 egzemplarzy

⁷ Zauważa się większe wykorzystanie czasopism naukowych po połączeniu czytelni.

podręczników, a na antresoli znalazło się miejsce na cztery zamknięte pomieszczenia (kabiny) do indywidualnej pracy naukowej.

Funkcjonujące dotąd oddzielnie czytelnie Kartograficzną oraz Norm i Patentów połączono w dużą Czytelnię Norm, Patentów i Zbiorów Kartograficznych. Ta ostatnia czytelnia funkcjonuje w ramach Oddziału Zbiorów Specjalnych, gdzie działają także Ośrodek Informacji Patentowej (PATLIB) i Punkt Informacji Normalizacyjnej (PIN). Powiększono także, znajdującą się na parterze, Czytelnię Książek Własnych, która okazjonalnie może również pełnić funkcję sali konferencyjnej, ponieważ ma własny system audiowizualny (system nagłośnienia i sześć wielkowymiarowych telewizorów), a także zainstalowaną pętlę induktofoniczną (indukcyjną) wspomagającą odbiór dźwięków przez osoby niedosłyszące. W czytelni tej zainstalowano mobilną ściankę działową, pozwalającą na podzielenie pomieszczenia na dwie niezależne sale. Do celów dydaktycznych, realizowanych przez pracowników BG, powstała wreszcie niewielka sala seminaryjna (laboratorium komputerowe). Cały gmach został przystosowany do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych. Zastosowano też wiele rozwiązań ułatwiających korzystanie z Biblioteki osobom niepełnosprawnym (tabliczki z objaśnieniami w języku Braille'a, nowy podjazd do budynku, „mówiąca” winda, stoliki z podnoszonymi blatami). Zaowocowało to przyznaniem budynkowi Biblioteki wyróżnienia Urzędu Rady Miasta w konkursie „Kraków bez barier 2013” w kategorii „budynki użyteczności publicznej”.

Niezależnie od najważniejszego wydarzenia ostatniego dziesięciolecia, czyli rozbudowy budynku Biblioteki Głównej, zainicjowano kilka innych przedsięwzięć. Od 2001 r. budowana była biblioteka cyfrowa, choć pierwszy zdigitalizowany tekst (skrypt uczelniany) Biblioteka Główna udostępniła w Internecie już w 1999 r. Od 2006 r. w Akademickiej Bibliotece Cyfrowej – AGH (ABC AGH) zaczęto rejestrować rozprawy doktorskie, których obrona odbyła się w AGH, a od 2007 r. – artykuły z uczelnianych czasopism naukowych AGH. W bazie znalazły się także inne typy dokumentów. Wszystkie one są sukcesywnie przenoszone do Repozytorium AGH. Prace nad projektem repozytorium instytucjonalnego, którego zadaniem jest rejestracja pełnych tekstów prac dyplomowych (licencjackich, inżynierskich, magisterskich), rozpraw doktorskich, publikacji pracowników, dokumentów administracyjnych itp., rozpoczęto pod koniec 2013 r. – przy istotnym udziale dyrekcji i pracowników Biblioteki Głównej. W 2015 r. pracownicy BG rozpoczęli wprowadzanie do Repozytorium AGH prac dyplomowych z poszczególnych wydziałów (metadane oraz pliki z pisemnymi pracami dyplomowymi). Prace dyplomowe zgromadzone w Repozytorium AGH są następnie przesyłane do Ogólnopolskiego Repozytorium

Prac Dyplomowych. Projekt jest realizowany przy współpracy z Uczelnianym Centrum Informatyki.

Równolegle – w ramach projektu Repozytorium AGH – realizowany jest podprojekt „Historia AGH”. Wykorzystano w nim zasoby lokalnych baz, od wielu lat tworzonych przez Bibliotekę Główną – BIOGRAM i DHC. Baza BIOGRAM (wcześniej w formie tradycyjnej kartoteki) początkowo obejmowała bibliografię osobową dotyczącą wszystkich znaczących postaci uczelni. Później zaczęto do niej wprowadzać także notki o osobach, o których pojawiały się wzmianki w różnych źródłach. Kilka lat później zaczęto tworzyć bazę rejestrującą doktoraty honorowe nadawane przez AGH – baza DHC. Po zmianie oprogramowania (przejście z ISIS-a na Wiki), scaleniu baz, dodaniu portretów, uzupełnieniu o źródła, powstała podstawa do utworzenia portalu „Historia AGH”. W portalu zgromadzono także kilkanaście nagrań tzw. historii mówionej ze wspomnieniami co znamienitszych profesorów naszej uczelni – m.in. prof. Z. Ormana, rektorów R. Tadeusiewicza, A. Tajdusia czy T. Słomki.

Jednym ze szczegółowych zadań statutowych Biblioteki Główniej jest rejestrowanie dorobku naukowego pracowników uczelni. Wydawana od wielu lat w formie drukowanej Bibliografia Publikacji Pracowników AGH (BPP) od 1999 r. dostępna jest online. Zawartość bazy uzupełniana jest przez pracowników BG, a stałe wsparcie informatyczne zapewnia i o rozwój bazy dba Uczelniane Centrum Informatyki. Dzięki odpowiednim funkcjonalnościom bazy BPP możliwe jest przygotowanie na bieżąco wszelkich zestawień i statystyk na potrzeby władz uczelni i wydziałów, a także poszczególnych pracowników.

W 2015 r., na wniosek rektora AGH, przeniesiono do gmachu BG Bibliotekę Pracowniczą i włączono ją, jako wydzieloną inwentarzowo kolekcję, do zbiorów naszej Biblioteki – w październiku 2015 r. rozpoczęto udostępnianie w Strefie Wolnego Dostępu około 12 000 książek beletrystycznych. Zgodnie z zawartym porozumieniem zakup książek do Biblioteki Pracowniczej finansowany jest, jak wcześniej, przez Dział Socjalno-Bytowy. Przewiduje się jednak w przyszłości współfinansowanie zakupu przez Uczelnianą Radę Samorządu Studentów i wtedy również studenci będą mogli korzystać z tego księgozbioru.

Tak oto prezentuje się Biblioteka Główna AGH, która wraz z bibliotekami wydziałów i jednostek pozawydziałowych tworzy uczelniany system bibliotecznoinformacyjny. System ten powinien jednak ewoluować w kierunku koncentracji zbiorów (Biblioteka Główna i pięć, sześć bibliotek międzywydziałowych) i jednolitego informatycznego programu bibliotecznego.

Niezależnie od zmian zachodzących w otoczeniu Biblioteka Główna będzie nadal ważnym partnerem dla środowiska naukowego Uczelni.

Bibliografia

- Akademia Górnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1938/39 (1938). Kraków: Akademia Górnicza.
- Akademia Górnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1946/47 (1946). Kraków: Akademia Górnicza.
- Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1956/57 (1957). Kraków: Akademia Górniczo-Hutnicza.
- Archiwum AGH –teczka osobowa A. Langie.
- Dudziak-Kowalska M., Janczak B. (2011). Z dziejów średniego szkolnictwa bibliotekarskiego. Liceum bibliotekarskie w Krakowie (1947–1960). *Biblioteka*, nr 15 (24), s. 195–215.
- Krawczyk J. (2010). Spiridion Wukadinović. Przyczynek do dziejów kształcenia bibliotekarzy na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1920–1923. *Roczniki Biblioteczne*, R. 54, s. 167–172.
- Krawczyk J. (2011). Wydział Oświatowo-Bibliotekarski Wyższej Szkoły Nauk Społecznych Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego w Krakowie 1946–1951. *Roczniki Biblioteczne*, R. 55, s. 171–192.
- Lipska H. (1979). Biblioteka Jagiellońska w czasie okupacji 1939–1945. *Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej*, R. 29, nr 1/2, s. 131–147.
- Protokoły Rady Bibliotecznej 1922–1933. (rkps, przechowywany w zbiorach BG AGH).
- Skład osobowy i spis wykładów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie na rok akademicki 1957–1958 (1958). Kraków: Akademia Górniczo-Hutnicza.
- Skład osobowy i spis wykładów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie na rok akademicki 1958–1959 (1959). Kraków: Akademia Górniczo-Hutnicza.
- Skład osobowy i spis wykładów. Rok akademicki 1960–61 (1960). Kraków: Akademia Górniczo-Hutnicza.
- Skład osobowy w roku akademickim 1966–1967 (1967). Kraków: Akademia Górniczo-Hutnicza.
- Skład osobowy w roku akademickim 1970–1971 (1971). Kraków: Akademia Górniczo-Hutnicza.
- Statut Akademii Górniczej w Krakowie (1930). Kraków: [Akademia Górnicza].
- Uchwała nr 121/2004 Senatu Akademii Górniczo-Hutniczej z dnia 9 czerwca 2004 r. (rkps).
- Ustawa z dnia 13 lipca 1920 o szkołach akademickich. Dz.U. 1920, nr 72, poz. 494.